

градниках – 54,6%. Другими словами, потенціал плодородних молдавських земель використовуються нині приблизно на половину.

Площадь оброблюваної землі в 1950 г., коли завершилася масова колективізація на селі, становила 2112 тис. га, а площадь пастбищ і сенокосів перевищала 691 тис. га, т.е. на три гектара землі в обробці приходилося один гектар пастбищ і сенокосів. Через 30 років площадь пашни і багаторічних насаджень збільшилася на 199,5 тис. га, а площадь пастбищ і сенокосів скоротилася на 403,4 тис. га. Як бачимо, за рахунок розораності пастбищ збільшилася площадь оброблюваної землі в сільському господарстві.

В цілях виконання планів виробництва і продажу державі продукції сільського господарства в 1950-1975г.г. на селі до початку впровадження інтенсивних технологій вирощування сільськогосподарських культур значительна площадь малопродуктивних пастбищних земель частіше за все розташованих на схилах 4-6° все ширше використовувалася для отримання зерна, кормів, винограда і іншої продукції.

Введення в активний сільськогосподарський оборот малопродуктивних схиланих земель усугубило в ці роки і без того труднорозв'язну проблему водної ерозії ґрунтів в республіці. Дослідження показують, що 12,5% землі в обробці, т.е. 264 тис. га, ввиду низької продуктивності можуть бути виведені з пашни і багаторічних насаджень і переведені в пастбища або віддані під облесення. Подальше особливо актуально для Республіки Молдо-

ва, який має найнижчий удельний вага лісів в Європі – всього 11,5%.

Висновки. В завершенні відзначимо, що на ефективність аграрної економіки в сучасних умовах визначальний вплив надає забезпечення суттєвої приросту врожайності сільськогосподарських культур на основі більш повного і раціонального використання потенціалу плодючості земельних ресурсів країни.

Для цього необхідно:

- налагодити навчання кадрів (спеціалістів, механізаторів);
- розширити посіви бобових культур;
- вивести з обороту малопродуктивні землі;
- впровадити сучасні технології вирощування культур (ресурсозберігаючі, а також основані на методах нульової або мінімальної обробки ґрунтів, широко використовуючи при цьому апробовані в розвинутих країнах засоби хімізації і т.д.);
- ввести диференційовану субсидію державою агропродуцентів (тобто слід допомогти тим товаропродуцентам, які розумно використовують землю, отримуючи не нижче середніх показників врожайності по зонах);
- ввести оплату праці в рослинництві, безпосередньо пов'язану з кінцевими результатами праці, тобто в залежності від рівня врожайності.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Пармакли Д.М. Економічний потенціал землі в сільському господарстві. Монографія. – Ч. : АSEM, 2006.
2. Пармакли Д.М., Бабій Л.І. Аграрна економіка. Учебник. Chişinău, 2008.
3. Статистичний збірник Республіки Молдова, 2011.

УДК 330.101-043.3

ГЛУШКОВ В.Є., д-р екон. наук, професор, РОГАТІНА Л.П., канд. екон. наук, асистент
Одеська національна академія харчових технологій, м. Одеса

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

В статті розглянуто сутність поняття економічної безпеки як елемента національної безпеки держави. Проведено теоретичний аналіз та сформульовано визначення економічної безпеки держави.

Ключові слова: національна безпека, економічна безпека, економічні загрози, плюралізм поняття «економічна безпека»

The paper deals with the essence of the concept of economic security as part of national security of state. Made the theoretical analysis and formulated the definition of economic security of state.

Keywords: national security, economic security, economic threats, pluralism concept of "economic security"

Вступ. Сучасне динамічне економічне середовище потребує більшої уваги до фактору економічної безпеки існуючих в ньому систем. Наріжним каменем при цьому є необхідність чіткого визначення терміну «економічна безпека». Вирішення цього питання допоможе покращити цілісність сучасного законодавства в цій галузі та, як наслідок, може стати методичною основою для упорядкування та

ефективності впровадження заходів, необхідних для запобігання загроз та викликів, зростання національного доходу України та зменшення впливу на її економіку кризових явищ. Вивченням економічної безпеки займалися українські вчені, такі як Я.А. Жаліло, А.А. Мазаракі, Б.В. Губський, М.М. Єрмошенко, С.В. Мочерний і багато інших. Серед провідних російських вчених в цьому напрямку проводили досліджен-

ня В.К. Сенчагов, Л.І. Абалкін, С.А. Афонцев та інші.

Але до теперішнього часу немає одностайної думки щодо сутнісних характеристик поняття і чіткого визначення терміну «економічна безпека». Тому це визначення, незважаючи на значну кількість досліджень і публікацій у цьому напрямі, потребує уточнень, а питання економічної безпеки як складової національної безпеки є перспективним напрямом дослідження.

Постановка завдання. Дане дослідження направлено на визначення теоретичних основ економічної безпеки і його метою є: використовуючи теорію ноосфери академіка Вернадського, встановлення місця економічної безпеки в системі національної безпеки держави; систематизація складових економічної безпеки; аналіз та узагальнення наукових розробок в цьому напрямі; уточнення сутності поняття «економічна безпека».

Результати. В Законі України «Про основи національної безпеки» надається визначення націо-

нальної безпеки як системи, що складається із сукупності взаємопов'язаних елементів: економічної, військової, політичної, інформаційної, соціальної безпеки. Основними напрямками державної політики з питань національної безпеки при цьому є: зовнішньополітична і внутрішньополітична сфери, сфера державної безпеки, воєнна сфера та сфера безпеки державного кордону України, економічна, науково-технологічна та екологічна сфери, соціальна та гуманітарна сфери, інформаційна сфера [1].

Характеризуючи економічну систему на теоретико-методологічному рівні та, використовуючи теорію ноосфери академіка Вернадського, можливо стверджувати, що економічна система є перетином двох глобальних систем: суспільства та природи. Тому економічна безпека має включати в себе як складові безпеки суспільства, так і складові безпеки природи. Тоді місце економічної безпеки держави в системі національної безпеки може бути представлено наступним чином – рис. 1.

Рис. 1. Місце економічної безпеки держави в системі національної безпеки

Таким чином, економічна безпека України є складовою національної безпеки і одним із основних напрямів її державної політики. Вона пов'язує всі інші складові в єдину систему і займає в структурі національної безпеки центральне місце, оскільки всі інші складові потребують економічного забезпечення.

Практичне вирішення проблеми економічної безпеки є визначальним для існування і розвитку України як суверенної держави і це викликає потребу в відповідних наукових дослідженнях її теоретичних основ. Ця необхідність є актуальною в період систе-

мної трансформації економіки України, оскільки ринкові реформи зробили її дуже вразливою для різних видів економічних загроз. На сьогодні ця актуальність посилюється ще і тим, що розробка єдиних підходів до розуміння категорії «економічна безпека» в рамках сучасної економічної теорії може допомогти в формуванні заходів по запобіганню виникнення загроз та збитків на практиці. В період існуючої кризи це питання постає досить гостро.

На думку вчених, генеза категорії «економічна безпека» тісно зв'язана з генезою категорій інтереси, потреби, цінності, цілі, загрози і суттєвий вплив

на її теоретичне осмислення мають гносеологічні умови макроекономіки, в яких вона формується.

В той же час в чинному законодавстві України немає чіткого визначення поняття економічної безпеки.

Таке поняття тільки починає формуватися у науковій літературі.

Є декілька тлумачень науковцями поняття «економічна безпека», що застосовуються в вітчизняній економічній теорії:

- це складна багатогранна категорія, що характеризує здатність національної економіки до розширеного відтворення з метою задоволення на визначеному рівні потреб власного населення і держави, протистояння дестабілізуючій дії чинників, що створюють загрозу сталому збалансованому розвитку країни, забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання [5];

- це здатність держави підтримувати суверенітет та геополітичне становище у світі, самостійно визначати економічну політику та адаптувати її до існуючих умов розвитку; системне оцінювання стану економіки з позиції захисту національних інтересів держави та здатність державних інститутів протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам шляхом підвищення [7];

- це спроможність держави забезпечувати захист національних економічних інтересів від зовнішніх та внутрішніх загроз, здійснювати поступальний розвиток економіки з метою підтримання стабільності суспільства і достатнього оборонного потенціалу за будь-яких умов і варіантів розвитку подій [3];

- це спроможність держави самостійно виробляти і здійснювати власну економічну політику, а також визначати та реалізувати власні національні інтереси тощо [4];

- це стан незалежності держави у формуванні розвитку власної економічної системи та комплекс заходів щодо її забезпечення [6].

Слід звернути увагу також на визначення, що надаються російськими вченими. Тут є наукова думка, що існуючі сьогодні трактовки поняття «економічна безпека» можуть бути об'єднані щонайменше в три групи [12]:

Перша група науковців пов'язує економічну безпеку з таким станом економіки держави, яке дозволяє захищати її життєво важливі інтереси. До таких вчених відносяться В.К. Сенчагов, який визначає, що економічна безпека – це такий стан економіки та інститутів влади, при якому забезпечується гарантований захист національних інтересів, соціально направлений розвиток країни в цілому, достатній оборонний потенціал [11].

Визначення економічної безпеки, як стану економіки вважають вірним ще багато російських авторів. Серед них С. Глазьев, В. Загашвілі, В. Паньков і багато інших.

Другий підхід висловлюється в роботах академіка Л.І. Абалкіна

Він трактує економічну безпеку як сукупність умов та факторів, що забезпечують незалежність національної економіки, її стабільність та стій-

кість, здатність до постійного оновлення та самовдосконалення [8].

Автори, що визначають економічну безпеку по другому підходу, формулюють поняття «економічна безпека» також як сукупність економічних, політичних, правових умов, які забезпечують виробництво максимальної кількості економічних ресурсів на душу населення найбільш ефективним способом [10].

Автори третього напрямку під економічною безпекою розуміють здатність економіки забезпечувати ефективне задоволення суспільних вимог на міжнародному та міжнародному рівні.

Представник третього напрямку С.А. Афонцев вважає, що економічна безпека – це стійкість національної економічної системи до ендогенних і екзогенних шоків економічного чи політичного походження, що проявляється в її здатності нейтралізувати потенційні джерела негативних шоків та мінімізувати збиток, пов'язаний з шоками, що реально відбулися [9].

До третього напрямку відносяться також поняття, що надаються О.А. Груніним, А.Д. Макаровим, Л.А. Михайловим, А.С. Скаридовим, які дають визначення економічній безпеці як матеріальній основі національної безпеки, що гарантує сталий розвиток країни та її незалежність.

Таким чином, у науковій літературі зустрічаються різноманітні визначення фахівцями поняття «економічна безпека», існує «плюралізм поняття» цього терміну.

Говорячи про багатоваріантність підходів до сутністних характеристик економічної безпеки, український дослідник О.В. Власюк в науковій доповіді «Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку» говорить про те, що це свідчить, з одного боку, про важливість та складність проблеми, а з іншого – про незавершеність методичного опрацювання та необхідність подальших досліджень як у загальнотеоретичному, так і у теоретико-прикладному плані, спрямованих на вирішення проблем забезпечення безпеки у ключових сегментах економіки, зокрема у реальному секторі [2].

Самим доречним, на нашу думку, є визначення економічної безпеки, яке надається академіком Л.І. Абалкіним, так як в ньому присутній фактор часу, що враховує динамічність економічних систем. Ці системи здатні розвиватись та самовдосконалюватись в короткостроковому та довгостроковому періодах.

Неможливо не погодитись також з висновком О.В. Власюка стосовно того, що, економічна безпека має розглядатися як складна поліструктурна наука, яка, за аналогією з безпекою екологічних, біологічних, технічних систем тощо, є наукою про безпеку соціально-економічних систем різних рівнів ієрархії.

Використовуючи аналогію економічної безпеки з гомеостазом біологічних систем, можливо стверджувати, що система національної економічної безпеки є її здатність забезпечувати раціональне функціонування держави, та її розвиток, швидко адаптуючись в протидіях зовнішнім і внутрішнім викликам і загрозам та існуючи в усіх умовах, в тому числі найскладніших, якими є, наприклад, умови всесвітніх криз.

Висновки:

1. Запропоноване в статті визначення місця економічної безпеки держави в системі національної безпеки надає більш повне уявлення про систему економічної безпеки та її складові.

2. Проведення аналогії поняття економічної безпеки з «гомеостазом біологічних систем» допомагає в визначенні терміну «економічна безпека».

3. В статті визначено онтологічний рівень терміну «економічна безпека», і відзначено, що: **економічна безпека держави - це здатність соціально-економічної системи забезпечувати її раціональне функціонування та розвиток, швидко реагуючи та**

протидіючи зовнішнім та внутрішнім загрозам та викликам і адаптуючись до існування в усіх умовах, в тому числі найскладніших.

4. Визначення терміну «економічна безпека» та розробка єдиних підходів до розуміння категорії «економічна безпека» в рамках сучасної економічної теорії має велике практичне значення, оскільки може допомогти в формуванні заходів по запобіганню виникнення загроз та збитків на практиці. В період існуючої кризи питання постає досить гостро.

5. Перспективним напрямком подальших досліджень може бути дослідження критеріїв і показників економічної безпеки та її складових.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Закон України «Про основи національної безпеки» від 19 червня 2003 року N 964-IV.
2. Власюк О.С. Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку / О.С. Власюк; Нац. ін-т пробл. міжнар. безпеки при Раді нац. безпеки і оборони України. – К., 2008. – 48 с.
3. Губський Б.В. Економічна безпека України : методологія виміру, стан і стратегія забезпечення. – К., 2001.
4. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави : національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. - К.: Київ. нац. торг.-ек. ун-т, 2001. - 309 с.
5. Жаліло Я. Стратегія забезпечення економічної безпеки України. Пріоритети та проблеми імплементації / Я. Жаліло // Стратегія національної безпеки України в контексті досвіду світової спільноти. – К. : Вид-во "Сатсанга", 2001. – С. 23-28.
6. Мочерний С.В., Усатенко О.А. Основи економічної теорії. – К: Видавничий центр «Академія» - 2007. - С. 430-435.
7. Мазаракі А.А. Економічна безпека України в умовах глобалізаційних викликів : монографія / А.А. Мазаракі, О.П. Корольчук, Т.М. Мельник та ін. / за заг. ред. А.А. Мазаракі. – К. : Вид-во КНТЕУ, 2010. – 718 с.
8. Абалкин Л.И. Экономическая безопасность России : угрозы и их отражение // Вопросы экономики. – 1994. – № 12. – С. 4-13.
9. Афонцев С.А. Дискуссионные проблемы концепции национальной экономической безопасности. Россия XXI (Москва). 2001. - № 2. - С. 66.
10. Иванченко В. Общность критериев экономической и государственной безопасности // Экономист. – 1996. - №5. - С. 3.
11. Сенчагов В. Как обеспечить экономическую безопасность России / В. Сенчагов // Российская Федерация сегодня. – 2007. – №6. – С. 56-72.
12. Морунов В.В. Экономическая безопасность как экономическая категория / В. Морунов // Экономические науки. - 2011. - № 10. - С. 53-55.

УДК 005.52:005.936.3-026.564

ТОДОРИЧ Л.П., докторант
Комратский государственный университет, г. Комрат

КОЛИЧЕСТВЕННЫЕ МЕТОДИКИ АНАЛИЗА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Приводится краткая характеристика некоторых количественных методик анализа экономической устойчивости предприятия, рассмотрены их положительные и отрицательные стороны. Даны рекомендации по более эффективному их применению с учетом специфики отрасли сельского хозяйства.

Ключевые слова: экономическая устойчивость, методика, модель, оценка, факторы внутренней и внешней среды

The article provides a brief description of some of the quantitative analysis methods of the economic sustainability of an enterprise, considering their advantages and disadvantages. Recommendations are given for the more effective use of these methods, taking into account the specificity of the agricultural sector.

Keywords: economic sustainability, methodology, model, evaluation, factors of internal and external environment